

RELĂȚIILE ROMÂNŌ-CEHOSLOVACE (1918—1921)

Documentele vremii atestă cā mult înainte de 1918, românii, cehii și slovaci, aflați secole de-a rîndul subjugați aceluiași imperiu, au stabilit trainice legături de prietenie, bazate pe lupta grea și îndelungată dusă împotriva monarhiei austro-ungare. În decursul istoriei, între românii din Transilvania și Bucovina și populația cehă și slovacă a predominat întotdeauna simpatia reciprocă izvorită din situația de națiuni asuprite, din interesele comune ale luptei de eliberare națională și socială. „Era lucru firesc — spunea în 1919 Dr. Hertvit Jarnik — cā reprezentanții amîndoror grupuri (român și slovac) se asociau la acțiuni politice, cā formau club comun în parlamentul ungar, înaintau aceleași memorande și peste tot urmăreau cu simpatie ceea ce întreprindea soțul lor de dureri...

Politica, în principiu opozițională, a românilor n-avea aliat mai hotărît și mai credincios decît pe slovaci noștri¹. Șefii politici români și cehoslovaci se sprijineau reciproc în Parlamentele de la Viena și Budapesta, căutau forme de cooperare mai strînsă, organizau acțiuni revendicative pentru obținerea de drepturi naționale.

Dezvoltînd legăturile politice, popoarele român și cehoslovac încep să manifeste un vădit interes reciproc și pentru problemele culturale. În diferite centre universitare din monarhia austro-ungară avea loc un viu schimb de simpatii între studenții români și cehoslovaci.

Legăturile politice prietenești dintre români și cehoslovaci s-au întărit și s-au multiplicat în timpul primului război mondial și au căpătat un conținut mai profund în momentul revoluției naționale cehoslovace din octombrie 1918.

Evenimentele din timpul primului război mondial — arăta în august 1920 Dr. Eduard Beneš, ministrul afacerilor externe al Cehoslovaciei — au făcut din români, cehi și slovaci „colaboratorii cei mai intimi și cei mai devotați”². Conștienți de interesele lor naționale, majoritatea covîrșitoare a soldaților cehi și români trimiși în timpul primului război mondial pe frontul din Galiția cu armata austro-ungară, refuzînd să se jertfească pentru un scop care nu era al lor, ci al străinului apăsător³, au trecut în masă la ruși încă în 1914—1915. Ajunși ca prizonieri în Rusia, cehoslovaci și românii transilvăneni și bucovineni, însuflețiți de ideile luptei de eliberare națională, colaborau îndeaproape. În lagărele de prizonieri discuțiile politice durau ziua și noaptea. Toate știrile erau comentate, posibilitățile calculate. Cehii întrevădeau o Boemie independentă, transilvănenii și bucovinenii o Românie întregită care să ducă la scoaterea provinciilor românești pentru totdeauna de sub jugul apăsător al monarhiei austro-ungare⁴. Ideile luptei de eliberare națională au constituit mobilul organizării în Rusia a diviziei de voluntari în care alături de români și sirbi au luptat în 1916—1917, pe frontul din Dobrogea, și un mare număr de soldați cehoslovaci⁵. Aceleași idei au călăuzit pe prizonierii transilvăneni și

¹ *Relațiile româno-cehoslovace din trecut și din viitor*, Tipogr. Cultura neamului românesc, București, 1919, p. 24.

² *Adevărul* din 20 august 1920. Toast rostit de Ed. Beneš la prînzul oferit în onoarea sa de Take Ionescu, ministrul afacerilor străine al României.

³ *Neamul românesc* din 11 octombrie 1917. Articolul *Vizita lui Masaryk la Iași*, semnat de N. Iorga.

⁴ Arhivele Statului Brașov, colecția dr. P. Nistor, nr. 9957, fila 5—7.

⁵ Jan Seba, *Românii și cehoslovaci de-a lungul istoriei*, Conferință ținută la cercul Analelor Române, p. 14—15.

bucovineni din Rusia în redactarea memoriilor adresate puterilor aliate pentru recunoașterea dreptului fiecărei națiuni „de a-și hotări singură soarta, de a-și alege singură statul și forma prin care voiește să se guverneze”⁶.

Colaborarea politică româno-ceshoslovacă devine mai strînsă în timpul șederii la Petrograd a lui Thomas Masaryk, președintele Consiliului Național Cehoslovac. Străduințele viitorului om de stat cehoslovac se bucură de tot sprijinul ministrului plenipotențiar al României în Rusia — C. Diamandi⁷. În anul 1917, în cele mai tragice clipe ale națiunii române, la invitația guvernului român, Thomas Masaryk — însoțit de Ed. Beneš a vizitat orașul Iași. Cu acest prilej au fost puse bazele oficiale ale amicitiei româno-ceshoslovace. Evidențiind prietenia arătată de poporul român în timpul vizitei la Iași, Eduard Beneš, ministrul afacerilor străine al Cehoslovaciei, declara în 1920 că „nu va uita niciodată călduroasa primire pe care țara românească i-a pregătit-o într-un moment atît de greu...”⁸. În acel timp — arăta ministrul de externe al României — „noi [români și cehoslovaci — n.a.] eram deja frați de arme...”⁹.

În complexitatea evenimentelor din vara și toamna anului 1918 la Paris și la Londra, oamenii de stat cehoslovaci aflați în emigrație și reprezentanții Consiliului Național Român au colaborat îndeaproape și au lucrat în comun¹⁰, pentru a spulbera ideea susținută de unii reprezentanți ai marilor puteri ale Antantei că „dezmembrarea Austro-Ungariei va produce anarhie în Europa Centrală”. Încă de pe atunci, în întîlnirile de la Londra, din 1918, cînd Puterile Centrale păreau încă puternice, reprezentanții României și ai Cehoslovaciei schițează proiectele politicii pe care s-o ducă după război. Colaborarea începută la Londra a continuat la Paris, și, pe măsură ce siguranța victoriei și emancipării prindea rădăcini, această colaborare lua forme tot mai concrete¹¹.

Împrejurările de la sfîrșitul războiului au prilejuit o nouă formă de relații între români și cehi, poate cea mai importantă. Manifestînd neîncredere în regimurile alcătuite în majoritate din români transilvăneni și bucovineni, Comandamentul suprem al armatei austro-ungare a hotărît trimiterea acestor unități departe de frontul românesc, în Italia, Grecia sau în garnizoanele din Cehia și Slovacia. Un regiment din Sibiu, de pildă, se afla la Brno, unul din Brașov și altul din Cluj la Praga, altele la Ječîn, Plzen etc. Populația cehă și slovacă s-a arătat prietenoasă față de soldații români din armata austro-ungară, iar aceștia la rîndul lor se solidarizau cu masele populare cehoslovace. De asemenea, soldații cehoslovaci „care au cătănit în ținuturile ardeleni (ca cei din Regimentul al 8-lea din Brno la Sibiu) cu interes și simpatie luau cunoștință de ființa națională a poporului român”¹².

În zilele revoluției naționale din octombrie 1918 simpatia soldaților români din armata austro-ungară față de cehi și slovaci s-a transformat în acte concrete de sprijinire a luptei de eliberare națională a poporului cehoslovac. Plină de semnificație este atitudinea ostașilor români din Batalioanele Regimentelor 2 Brașov și 51 Cluj, cantonate din februarie 1915 la Praga, care, în pofida misiunii oficiale „de a preveni și reprima mișcările muncitorești din Praga și din alte centre industriale”, în noaptea de 27—28 octombrie 1918, cînd masele populare au ieșit pe străzile orașului aclamînd formarea Statului Național Cehoslovac și instituirea Republicii, s-au alăturat luptei de eliberare a maselor cehoslovace.

În acele clipe memorabile, ordinelor autorităților militare austriece din Praga pentru înăbușirea armată a revoltei maselor li s-a răspuns de soldații și ofițerii români printr-un *nu* categoric¹³, care de fapt s-a transformat în acte de solidaritate și sprijin activ acordat luptei de eliberare cehoslovace. Colaborarea deplină între soldații români și populația cehă din Praga a fost posibilă în urma unei convorbiri

⁶ Arhivele Statului Brașov, fond biblioteca „Astra”, Brașov.

⁷ Jan Seba, *op. cit.*, p. 15.

⁸ Arhiva M.A.E. fond 71/1920—1944 Cehoslovacia, vol. 39, fila 68; *Adevărul* din 20 august 1920.

⁹ Toast rostit de Take Ionescu la prînzul oferit în onoarea lui Ed. Beneš. *Adevărul* din 20 august 1920.

¹⁰ *Adevărul* din 20 august 1920.

¹¹ *Ibidem*.

¹² *Relațiile româno-ceshoslovace din trecut și din viitor*, p. 19.

¹³ Jan Seba, *op. cit.*, p. 18—19. Aceasta avea loc într-un moment cînd masele populare din Praga nu dispuneau de arme, iar regimentele cehoslovace erau în mare parte în Italia sau Ucraina.

tainice care a avut loc (în prealabil) între locotenentul român Zenon Herbay și socolii cehi¹⁴. Potrivit acestei înțelegeri, cînd „străzile orașului Praga au fost asaltate de mari grupuri muncitorești al căror obiectiv era ocuparea cazarmii »Franz Josef« și a instituțiilor publice”, locotenentul român Zenon Herbay, sub pretextul întăririi efectivului de apărare din interior, „a retras în cazarmă patrurile din oraș, iar în timpul nopții, în taină, a distribuit revoluționarilor cehi tot armamentul aflat în magazia regimentului”¹⁵. Sublocotenentului Simion Florea, care avea comanda plutonului însărcinat cu apărarea porții principale a cazarmii, Herbay i-a comunicat discret încrederea pe care i-o acordă datorită faptului că e „român ca și dînsul” și l-a rugat ca la „momentul oportun să înlesnească cehilor sau socolilor cehi să poată ocupa această cazarmă fără nici o rezistență”. Evoluția evenimentelor s-a petrecut întocmai, iar soldații români din cazarmă „au fost socotiți oaspeți dragi”.

După ce s-a anunțat oficial că „Cehoslovacia și-a redobîndit independența națională”¹⁶, iar trupele și autoritățile militare austro-ungare au părăsit Praga, soldații români, rămași în acest oraș, sub comanda ofițerilor lor, au organizat un detașament înarmat din 300 de oameni, la dispoziția comandamentului militar ceh „Narodni Vybor” din Praga (Consiliul Național Cehoslovac). Efectivul acestui detașament a sporit în fiecare zi, ajungînd curînd la peste 1.000 de oameni; el a fost reorganizat sub denumirea de „Legiunea Română din Praga”. Ostașii români, în frunte cu locotenent-colonelul Dr. Simion Alexandru, comandantul „Legiunii Române din Praga” și președinte al Consiliului Național al soldaților și ofițerilor români, au făcut tot timpul serviciul în garnizoană, conform înțelegerii dintre comandamentele militare ale trupelor cehe și române¹⁷.

În cartea „Stribruhyho dopis prezidentu Masarykovy”, scrisă de Stribry, membru al „Narodni Vybor”-ului cehoslovac, se arată că ceea ce s-a petrecut la comandamentul armatei a fost o revoluție și că el „însuși a început tratativele la fața locului cu locotenentul-colonel Simion care, cu regimentul său, s-a pus la dispoziția Comitetului Național promițînd că va apăra Praga pe o rază de 10 km în caz că vreun regiment german s-ar apropia de ea”. La finele lunii noiembrie 1918, cînd ostașii români au părăsit Praga, populația cehă le-a făcut o grandioasă și mișcătoare manifestație de simpatie. În semn de dragoste și recunoștință față de noi — consemnează un martor ocular —, „ne-a dăruit un steag — culorile românești, purtînd inscripția: »C.S.C. OBEC LEGIONARKA RUMANSKYM BRATRIM«”¹⁸.

Exprimînd dorința ca aceste episoade istorice să constituie germenele viitoarelor relații dintre cele două popoare, remarcabilul om de știință cehoslovac Ioan Urban Jarnik arăta în 1919 că după plecarea trupelor austro-ungare din Praga au rămas acolo cîteva sute de ostași români din care s-a înjghebat o legiune ce pe lingă tricolorul român purta și culorile cehe, fiind gata, cu arma în mînă, să se împotrivescă oricui ar fi îndrăznit să se atingă de aliatul lor. El recomandă ca prietenia legată între cehi și ostașii români în vremea războiului mondial să devină simbul unor legături trainice între cele două state. „Hai să luăm drept lozincă — spunea Urban Jarnik — îndemnarea să ne cunoaștem, să ne înfrățim și să ne iubim unii pe alții spre marele folos al amîndoror neamurilor”¹⁹.

*

Cehii și slovacia care au desfășurat o neîntreruptă luptă împotriva asupririi naționale, la 28 octombrie 1918 și-au proclamat dreptul la autodeterminare, hotărînd desprinderea lor pentru totdeauna din monarhia austro-ungară și constituirea în stat național de sine stătător — Republica Cehoslovacă; la 29 octombrie sîrbii, croații și slovenii declarară înființarea statului independent sîrbo-croato-sloven, la

¹⁴ Arhiva Institutului de studii istorice și social-politice de pe lingă C.C. al P.C.R.

¹⁵ Idem.

¹⁶ Idem.

¹⁷ Idem. Legiunea Română din Praga a fost cazată în „Școala Nouă” din str. Resolova. !

¹⁸ Arh. Statului Brașov, fondul Astra Brașov, dosarul actelor ce însoțesc steagul „Legiunii române din Praga”, fila 4 (steagul se află în muzeul din Brașov).

¹⁹ *Relațiile româno-cehoslovace din trecut și din viitor*, p. 20.

29 noiembrie Adunarea Constituantă a Bucovinei și la 1 decembrie Marea Adunare Națională de la Alba Iulia proclamă unirea Bucovinei și a Transilvaniei cu România. Orice încercare de a reface monarhia austro-ungară — arăta prof. Seymour, unul din delegații S.U.A. în comisia pentru studiul frontierelor — ar fi întâmpinat cea mai hotărâtă rezistență din partea acestor popoare, care ar fi văzut într-o astfel de încercare intenția de a reinvia tirania sub care au suferit atât de mult²⁰.

În ianuarie 1919, cînd s-a deschis Conferința de Pace, monarhia austro-ungară aparținea trecutului: sub imperiul stării de fapt la Conferința de pace a trebuit să se recunoască lichidarea Austro-Ungariei și constituirea, reconstituirea sau întregirea statelor naționale ale popoarelor din estul și centrul Europei.

Poziția fiecăruia dintre aceste state în relațiile externe era puternic influențată de particularitățile dezvoltării istorice, așezării lor geografice și intereselor politice de care erau animate. Urmărind apărarea integrității teritoriului lor național, România, Cehoslovacia și Iugoslavia și-au orientat politica externă împotriva acelor forțe care manifestau dorința revanșardă de revizuire a tratatelor de pace abia încheiate. În anii postbelici relațiile tradiționale româno-cehoslovace au continuat să se dezvolte multilateral. Necesitatea unor relații strînse, de prietenie între România și Cehoslovacia a fost subliniată cu diferite prilejuri în cadrul Conferinței de pace²¹, precum și de alți oameni politici și de cultură români și cehoslovaci.

O activitate rodnică pentru cultivarea bunelor relații româno-cehoslovace au desfășurat oamenii de știință Nicolae Iorga în țara noastră și Dr. Ioan Urban Jarnik, în Cehoslovacia. Marele istoric român a ținut un ciclu de conferințe în Cehoslovacia și a publicat peste 40 de articole în ziarul „Neamul românesc” despre cehi și români. În care demonstrează că între cele două popoare au existat legături de prietenie din cele mai vechi timpuri. De asemenea, profesorul Dr. Ioan Urban Jarnik a militat neobosit pentru dezvoltarea relațiilor româno-cehoslovace, atât în conferințele ținute la București, în articolele publicate, cît și ca președinte al Asociației cehoslovaco-române. În mai 1919, N. Iorga scria că eruditul filolog cehoslovac, Dr. Ioan Urban Jarnik, cunoscător desăvîrșit al limbii române, a ținut conferința în fața publicului românesc „pentru ca să arate care au fost cele nouă prilejuri de întîlnire ale sale cu poporul nostru, de cunoaștere a lui și altfel decît prin carte, de legare a unor relații care-l fac așa de mult al nostru”²².

Cu prilejul vizitei sale la București, Dr. Ioan Urban Jarnik sublinia: „Venim în țara românească cu scopul să vă întindem mîna frățească, să vă propunem o alianță de la popor la popor și de la stat la stat, care numai folos poate să aducă amindoror neamurilor care din norocire n-au interese care să deie pricină de pizmă și de ceartă”. Mesagerul poporului cehoslovac considera fericit faptul că la răsărit Republica Cehoslovacă se învecina cu România prietenă, iar Dunărea ca o arteră importantă care va duce pe valorile sale corăbii, „purtînd afară de oameni și măr-furi pe care să le schimbăm unii cu alții”²³.

Dezvoltarea legăturilor de prietenie româno-cehoslovace s-a intensificat și a luat un caracter mai organizat după ce în august 1920 au fost înființate reprezentanțe diplomatice la Praga și la București²⁴. Ulterior, pe bază de reciprocitate, România a înființat în Cehoslovacia consulate la Brno, Bratislava, Praga și Marianske Lazne²⁵. La București și la Praga au fost organizate Asociații de colaborare culturală, care și-au propus să facă cunoscut realizările economice și cultural-artistice ale popoarelor român și cehoslovac, să cultive și să răspîndească sentimentele de prietenie între țările noastre.

În anul 1920, autoritățile militare române și cehoslovace au trecut la stabilirea graniței dintre cele două țări. Evacuarea trupelor române din unele comune și sate

²⁰ E. M. Mouse, Ch. Seymour, *Ce qui se passe à Paris en 1918-1919*, Paris, Payot, 1923, p. 87-91.

²¹ *Ibidem* din 2-15 februarie 1919.

²² N. Iorga, Prefață la *Relațiile româno-cehoslovace din trecut și din viitor*, p. 5.

²³ *Relațiile româno-cehoslovace din trecut și din viitor*, p. 16.

²⁴ Arh. M.A.E. Dosarul Hiott Constantin, ministru plenipotențiar H nr. 8. Legația română din Praga a fost înființată la 1 august 1920.

²⁵ *Idem*, Cazierul 75.H.15.

din Maramureș, atribuite de Conferința Păcii Cehoslovaciei, a prilejuit „obiectul unei calde manifestații de simpatie atât din partea autorităților cât și a armatei și populației cehoslovace”.

*

Relațiile României cu alte țări au fost determinate de situația pe care o ocupa țara noastră în Europa la începutul perioadei postbelice, de faptul că era așezată la hotarul lumii capitaliste cu Rusia Sovietică.

Cu toată sporirea potențialului economic, România continua să rămână și după război o țară slab dezvoltată din punct de vedere industrial, cu o agricultură extensivă în care se mențineau unele resturi feudale, dependentă de marile puteri. Aceste condiții specifice frînau dezvoltarea și afirmarea țării pe măsura resurselor materiale și a hărniciei poporului român.

Principala problemă care se punea cu acuitate în fața poporului român imediat după terminarea războiului fiind refacerea economiei, cercurile guvernante românești orientează politica externă a țării spre apărarea integrității teritoriale și evitarea atragerii României în focarele de război care nu se stinseseră peste tot²⁶. Relevând acest aspect esențial al politicii românești, ziarul social-democrat cehoslovac „Pravo-Lidu” sublinia că în politica externă România „are unele tradiții care o opresc de a interveni activ în cazuri în care această intervenție însemnează un risc prea mare”²⁷. Pentru exemplificare, ziarul citat dădea neamestecul României în războiul polono-rus din 1920.

Într-adevăr, România, fără a renunța la alianța cu puterile Antantei, caută căi de apropiere, mai ales cu vecinii săi, și manifestă preocupare pentru lichidarea divergențelor dintre țările cu care avea legături. Dezvoltă relații politice, economice și culturale cu Cehoslovacia, Iugoslavia și Polonia, dar nu se lăsa prinsă în viltoria intervenției antisovietice; avertizează Ungaria să înceteze propaganda pe care o făcea la Londra, Paris și în America în contra României²⁸ și militează pentru încheierea unui sistem larg de tratate care „să garanteze fiecărui stat participant integritatea sa contra oricărui atacator, oricare ar fi el”²⁹.

Pornind de la necesitatea consolidării situației create la sfârșitul războiului, eforturile diplomatice ale României în a doua jumătate a anului 1920 sînt canalizate spre găsirea unei forme de colaborare internațională a statelor din centrul și estul Europei care să înlăture teama complicațiilor primejdioase. O cale directă în acest sens era considerată la București dezvoltarea între România și Cehoslovacia de relații cordiale și prietenești pe tărîmul intereselor comune³⁰.

Inițiativa României venea în întâmpinarea propunerilor ministrului de externe al Cehoslovaciei, care preconiza o colaborare intimă, o alianță între România, Iugoslavia și Cehoslovacia, capabilă să asigure liniștea în această parte a continentului european. Colaborarea dintre cele trei țări era concepută ca o contrapondere a tendințelor revizioniste ale Ungariei. Ministrul afacerilor străine al Cehoslovaciei declara categoric: „noi nu putem niciodată și în nici o condiție accepta o Confederație dunăreană cu Austria, Ungaria și poate Bulgaria”, deoarece această confederație implică indirect tendința din partea Ungariei de a persevera în dorința reconstituirii în frontierele sale istorice³¹.

Convenția ceho-iugoslavă încheiată la 14 august 1920 a fost primul act oficial al Micii Înțelegeri. După semnarea acestui acord ministrul de externe al Cehoslovaciei telegrafia din Belgrad lui Masaryk că este foarte satisfăcut de încheierea

²⁶ Arh. M.A.E. fond. 71/1914, F. 2—190. Vizita mareșalului Pilsudski la Paris.

²⁷ *Pravo Lidu* din 18 noiembrie 1920 și Arh. M.A.E., fond 71/19, 1914, E. 2, filele 269—270.

²⁸ *Adevărul* din 19 august 1920. Declarația lui Take Ionescu, ministrul afacerilor străine al României, cu prilejul ratificării de către Senat a Tratatului de pace cu Ungaria.

²⁹ *Adevărul* din 19 august 1920. Declarația lui Take Ionescu cu prilejul ratificării de către Senat a Tratatului de pace cu Ungaria.

³⁰ Arh. M.A.E. fond. 71/1920—1944, Cehoslovacia. Presa 1920—1926 vol. 14, f. 15. Interviuul lui Take Ionescu acordat la Belgrad unui corespondent al ziarului cehoslovac *Prager Presse*. Ideea concentrării micilor națiuni din Europa centrală, care a stat și în atenția lui Masaryk, nu a fost părăsită pînă la moarte de ministrul de externe al României.

³¹ Dr. Eduard Beneš, despre originea Micii Antante și începuturile ei, în *Adevărul* din 1 august 1923.

tratatului, că toate s-au desfășurat bine și că merge la București unde speră să realizeze „ceva bun”.

Între politica externă a României și cea a Cehoslovaciei existau și unele deosebiri izvorâte din condițiile specifice ale fiecăreia. Aceste deosebiri însă nu erau de natură să îndepărteze cele două țări. Esențialul în politica lor externă îl constituie faptul că atât una cât și cealaltă căutau mijloace care să înlăture pericolul unui război în centrul și sud-estul Europei. Ambele urmăreau menținerea statu-quo-ului teritorial existent, apărarea în comun împotriva politicii de revizuire a frontierelor, promovată de cercurile revanșarde. Atât România cât și Cehoslovacia erau vital interesate în desfășurarea unei politici externe constructive de apărare și consolidare a păcii, care să le permită refacerea economiei lor naționale distruse de război.

Deosebirea în politica externă a celor două state consta în faptul că în timp ce Ed. Beneș propunea încheierea unei convenții între Cehoslovacia, Iugoslavia și România, Take Ionescu preconiza o înțelegere mai largă în care să fie cuprinse, pe lângă aceste trei țări, Polonia și Grecia. După concepția ministrului de externe al României, cele cinci state puteau forma un bloc solid care să asigure pacea în Europa centrală și Balcani, în locul alianței între trei țări, cu scop limitat de apărare contra Ungariei. În intenția lui intra „alcătuirea unei alianțe defensive începând de la Danzig și mergând pînă la Atena și la Marea Neagră. Cu modul acesta — preciza ministrul de externe al României — vom avea unite Polonia, Cehoslovacia, Serbia, Grecia și România, formind o alianță defensivă capabilă să servească pacea și civilizația, fără intențiuni ofensive în contra nimănui”³². Căutările firești ale României pentru asigurarea menținerii situației care se crease după primul război mondial în Europa centrală și în Balcani, respectarea și aplicarea tratatelor constituie de fapt geneza orientării sale spre Mica Înțelegere.

Prima delegație guvernamentală oficială a Cehoslovaciei, venită la București la 17 august 1920, a propus României un proiect de tratat de tipul celui încheiat cu Iugoslavia. Deși acest proiect nu satisfăcea integral interesele guvernului român, totuși el a consimțit la o strînsă colaborare și a manifestat dorința încheierii unei convenții cu Cehoslovacia. În cadrul întrevederilor, miniștrii de externe ai României și Cehoslovaciei s-au pus de acord asupra conduitei de urmat pentru aplicarea tratatului de pace de la Trianon și asupra măsurilor de apărare a integrității teritoriale a celor două state în caz de amenințare. Au fost realizate înțelegeri de principiu privind relațiile economice și frontiera între cele două țări. În timpul tratativelor, de o parte și de alta, s-a dat dovadă de prietenie și sinceră dorință de înțelegere, precum și bunăvoință de a crea o tradiție amicală de bună vecinătate.

Definind caracterul Micii Înțelegeri, ministrul de externe al Cehoslovaciei arăta: „Înțelegerea noastră este un prim pas spre constituirea unui nou sistem politic și economic în Europa Centrală. Este un sistem care va avea incomparabil mai multă maleabilitate decît oricare altă unire politică și economică... Interesul și nevoile acestor state vor fi astfel armonizate. Trebuie ca țelurile noastre să fie altele, mai ample și mai importante. Numai astfel alianța noastră va fi durabilă, pentru că ea răspunde nu numai sentimentelor de prietenie și simpatie, dar și intereselor noastre vitale. Este evident că înțelegerea nu va funcționa bine decît atunci cînd ea va crea tradiții solide și cînd ideea va intra în modul de a gândi al opiniei publice a celor trei state”³³.

În octombrie 1920, Tache Ionescu — ministrul de externe al României — a întreprins călătorii în capitalele Europei Occidentale și la Varșovia, pentru a înlătura suspiciunile ce se ridicau în calea ideii alianței. S-au făcut eforturi pentru a convinge Occidentul, mai ales Italia, că Mica Înțelegere este esențialmente o alianță defensivă³⁴.

³² Florin Cordescu, *La Petite Antante*, Paris, Tom I, p. 169—170.

³³ *Adăvărul* din 13 octombrie 1920, articolul *Mica Înțelegere — alianța mai multor state*; Arh. M.A.E. fond. 71/1920—1944, Cehoslovacia, Presa 1920—1926, vol. 14, fil. 36—39. Articolul *Polonia și Mica Antantă* din ziarul cehoslovac *Lidove Noviny* din 9 iulie 1921.

³⁴ Florin Cordescu, *op. cit.*, p. 171. Beneș a mai adăugat că Mica Înțelegere este deschisă tuturor statelor care ar dori să adere la ea în viitor.

La Praga, ministrul de externe al României a declarat presei cehoslovace că vizita sa a constituit un pas înainte în politica pe care o crede „indispensabilă României, Cehoslovaciei și păcii europene”. Legăturile dintre români și cehoslovaci erau apreciate de el ca excelente, „întrucât dorința unei înțelegeri frățești este absolut sinceră de ambele părți”³⁵.

La Varșovia, Take Ionescu a invitat Polonia „de a colabora în mod frătesc cu Cehoslovacia în cadrul Micii Înțelegeri”³⁶. Cu toate străduințele lui, ministrul de externe român nu a reușit să determine Polonia să încheie cu Cehoslovacia un tratat similar. Asperitățile dintre cele două țări au făcut ca Polonia să privească cu încredere Mica Înțelegere³⁷.

Tratativele dintre România și Cehoslovacia, începute în august 1920, când au fost puse bazele alianței româno-cehoslovace, s-au prelungit pînă la 23 aprilie 1921, când cele două țări au semnat tratatul. În acest timp au fost făcute concesii din ambele părți. România a acceptat încheierea acordului prima dată cu Cehoslovacia și numai după aceea cu Iugoslavia. Guvernul cehoslovac a consimțit la primirea în Mica Înțelegere și a altor state din Peninsula Balcanică, dorite de guvernele român și iugoslav³⁸.

În convenția de alianță defensivă cu Cehoslovacia se afirma hotărîrea fermă a celor două țări „de a menține pacea cîștigată cu prețul atîtor sacrificii, prevăzută de Pactul Societății Națiunilor și de ordinea stabilită prin tratatul încheiat la Trianon, la 4 iunie 1920, între Puterile Aliate și Asociate pe de o parte și Ungaria de cealaltă”. Convenția prevedea că în caz de atac neprovocat din partea Ungariei împotriva uneia din părțile contractante, cealaltă parte se obligă să contribuie la apărarea părții atacate. Nici una din părțile contractante nu putea încheia o alianță cu altă putere fără a înștiința în prealabil cealaltă parte. Ambele guverne își luau obligația să se consulte asupra chestiunilor de politică externă relative la raporturile lor cu Ungaria³⁹.

La scurt timp a fost semnată o convenție asemănătoare între România și Iugoslavia. Convenția a fost înregistrată de Societatea Națiunilor.

Ulterior a urmat încheierea a o serie de convenții⁴⁰ prin care relațiile dintre România și Cehoslovacia se multiplicau și se adînceau. În tratativele dintre delegațiile celor două state, de regulă predominau simpatia mutuală și o prietenie cordială. Fiecare acord semnat constituia un nou prilej de afirmare a prieteniei care lega țările noastre vecine.

Mica Înțelegere era o grupare politică întemeiată pe interese vitale comune celor trei state. Baza politică a grupării o constituia menținerea situației create de tratatul de pace de la Trianon. Atît România cît și Cehoslovacia considerau acest tratat ca o operă definitivă care în nici un caz și sub nici un pretext nu putea fi modificată⁴¹. Privită astfel, Mica Înțelegere era „un organism de conservare a păcii, dar și o grupare de forțe care constituiau un factor important în concertul european”⁴². Ea era fondată pe libera voință a statelor aderente și pe respectul reciproc al suveranității lor⁴³. Raporturile economice erau reglementate pe bază de bună învoială între cei interesați, cu respectarea independenței politice și economice a fiecărei părți⁴⁴.

Știrea înființării Micii Înțelegeri a fost apreciată și comentată diferit. Cercurile burgheze din România, Cehoslovacia și Iugoslavia, în ciuda unor divergențe politice

³⁵ C. Xenii, *Take Ionescu*, Ed. Universul, ed. III, București, 1933, p. 419.

³⁶ *Adevărul* din 4 noiembrie 1920.

³⁷ Florin Cordescu, *La Petite Antante*, Paris, Tom I, p. 172.

³⁸ C. Xenii, *op. cit.*, p. 421.

³⁹ *Adevărul* din 6 noiembrie 1920. Declarația lui E. Beneș, făcută corespondentului ziarului „Le Temps”.

⁴⁰ Arh. M.A.E., 9 Convenții C. 4—a vol. 1; 4 Convenții, C. 1, C. 2. La 14 octombrie 1922 a fost semnată la Viena convenția privind schimbul de acte și dosare ale fostei administrații ungare referitoare la teritoriile uneia din părțile cesionare și aflătoare pe teritoriul celeilalte; la 1 octombrie 1924 a fost semnat aranjamentul sanitar veterinar; la 7 mai 1925 au fost semnate convențiile privind protecția și asistența judiciară reciprocă în materie de drept civil și comercial; de extrădare și asistență judiciară în materie penală etc.

⁴¹ Arh. M.A.E. fond. 71/1920—1944. Dosar special Cehoslovacia. *Tratatul de alianță cu România* C. X. vol. 16, fila 38—39. Vezi și *Monitorul oficial* nr. 53 din 11 iunie 1921, p. 1983—1984.

⁴² *Adevărul* din 11 mai 1921: *Tratatul nostru cu Cehoslovacia*.

⁴³ *Idem* din 25 iulie 1925.

⁴⁴ *Adevărul* din 29 iunie 1921 — interviul lui Hiott acordat ziarului *Venkov*.

de partid, considerau că încheierea tratatului româno-ceshoslovac este din punct de vedere politic, militar și economic de cea mai mare importanță. Tratatul era apreciat ca o nouă etapă a prieteniei statornice a României, care „încă din timpul războiului, pe cînd exista Austro-Ungaria, a fost un prieten și aliat credincios și devotat al națiunii cehoslovace”. Cercurile conducătoare cehoslovace sperau că lărgirea Micii Înțelegeri cu România va influența pozitiv rezolvarea dificultăților dintre Iugoslavia și Bulgaria, dintre Grecia și Bulgaria, dintre Iugoslavia și Italia. Aderarea României, aliata Poloniei, la Mica Înțelegere era privită și ca o posibilitate a lichidării conflictului polono-ceshoslovac, a apropierei dintre aceste țări⁴⁵.

În altă ordine de idei, Mica Înțelegere crea o bază largă colaborării Cehoslovaciei, României și Iugoslaviei. „Prin apropierea economică și politică — scria ziarul cehoslovac „Narodni Politika” — ni se dă posibilitatea să ne orientăm economic spre sud și est și să ne desfacem de sistemul economic german, ceea ce pînă acum, fără România nu s-a putut face”⁴⁶.

Încheierea de către România, în anul 1921, a o serie de tratate de alianță cu Polonia, Cehoslovacia și Iugoslavia constituia o încercare de orientare a politicii externe a țării, mai mult decît pînă atunci, spre propriile sale interese politice — scria ziarul „28 Rijen” —, „România nu mai vrea să mai fie o momeală a diplomaților din Europa apuseană și vrea să facă politica ei românească favorabilă țării și națiunii”. Față de evenimentele din Rusia Sovietică, România în nici un caz nu va părăsi neutralitatea⁴⁷. Această orientare nu numai că nu contrazice, ci dimpotrivă are o însemnătate mare pentru politica Cehoslovaciei care urmărea contrabalansarea „politicii” germane, mai ales din punctul de vedere economic, în Europa Centrală⁴⁸.

Mica Înțelegere a fost atacată cu furie de cercurile politice revizioniste din Ungaria, Germania, Austria, prezentînd-o ca o organizație cu scopuri agresive⁴⁹. Se emiteau știri false despre o presupusă înțelegere între Cehoslovacia, România și Iugoslavia privind împărțirea Ungariei⁵⁰. Cercurile revizioniste au găsit sprijin la unele grupuri monopoliste din Anglia, Franța și America, interesate în plasarea mai avantajoasă a investițiilor de capital în țările învinse. Diplomatia acestor țări, mai cu seamă cea franceză, a urmărit să facă din Mica Înțelegere un aliat credincios pentru orice eventualitate.

*

Poziția similară în problemele politice și legăturile tradiționale de prietenie au înlesnit stabilirea de relații economice și comerciale între România și Cehoslovacia îndată după terminarea operațiilor militare. Cehoslovacia, care deținea „aproape 80 la sută din marea industrie a fostei Austriei”⁵¹, avea suficiente motive să fie interesată economic în România — țară agricolă și petrolieră. Enunțînd coordonatele politicii Cehoslovaciei postbelice, Eduard Beneș arăta că „prima condiție pentru consolidarea definitivă a statului este de a obține pentru stat baze economice definitive, de a asigura statului o politică externă bună, un bilanț activ și o expansiune economică”⁵².

⁴⁵ Arh. M.A.E. fond. 71/1920—1944. Dosar special Cehoslovacia — Tratatul de alianță cu România C. I. vol. 16. Interviu acordat de Constantin Hiot, ambasadorul României la Praga, ziarului *Venkov*, publicat în nr. 154 din 3 iulie 1921.

⁴⁶ Tratatul polono-român din 3 martie 1921 prevedea obligația Poloniei de a nu intra în vreo alianță contra statului aliat României. Conform acestei prevederi Polonia nu putea face alianță cu Ungaria contra Cehoslovaciei, deoarece aceasta din urmă era aliata României, iar guvernul polonez a luat cunoștință de alianța româno-cehă. Prin urmare tratatul româno-polonez era favorabil în lăturării divergențelor polono-ceshoslovace. (Arh. M.A.E. fond 71/1920—1944 Cehoslovacia. Presa 1920—1926 vol. 14, filele 36—39, articolul *Polonia și Mica Antantă* din ziarul cehoslovac *Lidove-Noviny* din 9 iulie 1921.)

⁴⁷ Arh. M.A.E. fond. 71/1920—1944. Dosar special cehoslovac. Tratatul de alianță cu România C. I. vol. 16, fila 53.

⁴⁸ Ibidem fond. 71/1914, E. 2, 190 articolul *Mica Antantă și politica românească*, publ. în ziarul ceh *28 Rijen* din 17 decembrie 1920.

⁴⁹ Arh. M.A.E. fond 71/1920. Dosar special Cehoslovacia. Tratatul de alianță cu România, I, vol. 16, fila 53.

⁵⁰ Arh. M.A.E. fond 71/1914 E. 2 — 190 fila 249. Dezmințire a știrii din ziarul *Neue Freie Presse* asupra Micii Antante, publicată în ziarul *Venkov* din 21 ianuarie 1921.

⁵¹ Arh. M.A.E. fond. 71/1914, E. 2—190, articolul *Mica Antantă și politica românească*, în ziarul *28 Rijen* din 7 decembrie 1920.

⁵² *Universul* din 28 mai 1921. Din declarația ministrului cehoslovac la București.

În acel timp își făcuse loc ideea, acceptată de cercuri guvernamentale române și cehoslovace, că dacă interesele politice ale celor două țări sînt aceleași în ce privește apărarea integrității teritoriale, din punct de vedere economic ele se completează reciproc. „Economicește — arăta Take Ionescu — avem interese comune, căci natura solului și subsolului și producția țărilor noastre este astfel încît mai mult ne completează decît ne facem concurență”⁵³.

Primele contacte privind schimbul de mărfuri și stabilirea legăturilor financiare între România și Cehoslovacia au avut loc în anul 1919, perfectate ulterior în convențiile încheiate. România se angaja să livreze Cehoslovaciei petrol și derivate, cereale și produse alimentare, primind în schimb confecții, încălțăminte, pielărie, locomotive și material rulant pentru refacerea căilor ferate distruse în război.

La întărirea relațiilor economice și comerciale a contribuit substanțial schimbul de vizite între delegațiile guvernamentale ale celor două țări. Ca urmare a tratativelor duse în vara anului 1920, o dată cu convenția de alianță defensivă și convenția militară a fost încheiată și convenția comercială româno-cehoslovacă, la baza căreia a fost pusă clauza națiunii celei mai favorizate⁵⁴. Această convenție, rezultat al dorinței ambelor state de a favoriza relațiile comerciale și cooperarea economică între cele două țări, era menită să dea o bază mai solidă legăturilor de prietenie care apropiiau România de Cehoslovacia⁵⁵. Ca urmare a convenției încheiate între cele două țări s-au creat și o serie de înlesniri locuitorilor din satele de pe frontiera româno-cehoslovacă. S-a convenit asupra unui regim care să faciliteze traficul din zonele frontierei limitrofe⁵⁶. S-a ajuns chiar la o modificare a liniei de frontieră stabilite de Consiliul Suprem care, prin concesi reciprocă, a satisfăcut interesele ambelor țări⁵⁷. Relevînd însemnătatea convenției comerciale dintre cele două state, imputernicitul Cehoslovaciei, Dvoracek sublinia că această convenție „marchează începutul unei ere în relațiile reciproce. Ea dă satisfacție trebuințelor naturale ale celor două țări, ce se completează atît de minunat și în același timp le dă puțința de a înlătura orice piedică în calea relațiilor lor economice”⁵⁸.

*

În anii 1918—1920, legăturile dintre mișcarea socialistă din România și Cehoslovacia sînt abia la început. Ziarul „Socialismul” — organul de presă al Partidului Socialist și al Uniunii Sindicale din România și alte publicații muncitorești informau cititorii lor asupra dezvoltării rapide pe care au luat-o organizațiile sindicale din Cehoslovacia, asupra regimului politic și a mișcării socialiste din țara vecină. „Actualmente sindicatele — arăta „Socialismul” din 30 iunie 1919 — constituie o formidabilă putere, cu atît mai mult cu cît s-au unit într-un singur bloc unitar, toate cele trei organizații sindicale distincte care corespundeau înainte de război celor trei partide socialiste, cehice. Unirea s-a făcut pe baza luptei de clasă și a internaționalismului”⁵⁹.

⁵³ Cas din 28 decembrie 1921, în Arh. M.A.E. fond. 71. Cehoslovacia, Presa 1920—1926.

⁵⁴ Arh. M.A.E. 2 Convenții — Expunerea de motive pentru Senat la legea pentru aprobarea convenției de comerț între România și Cehoslovacia.

⁵⁵ *Dimineața* din 1 martie și *Adevărul* din 12 septembrie 1919.

⁵⁶ *Izbinda* din 18 ianuarie și *Dimineața* din 11 martie 1919.

⁵⁷ *Adevărul* din 13 iunie 1923. Din partea României Convenția a fost semnată de Take Ionescu, secretar de stat la Ministerul Afacerilor Străine, iar din partea Cehoslovaciei de Ferdinand Veverka, ambasadorul Cehoslovaciei la București și de Jan Dvoracek, consilier de legație însărcinat cu afacerile pentru comerțul extern. (Arh. M.A.E. 2 Convenții.)

⁵⁸ Arh. M.A.E. 2 Convenții nenumărate.

⁵⁹ Expunerea de motive pentru Senat la legea pentru aprobarea Convenției de Comerț între România și Cehoslovacia. (Arh. M.A.E. 2 Convenții). Ca urmare a convenției comerciale din ianuarie 1921 au fost create o serie de înlesniri: De pildă vama a primit dispozițiuni din partea ministerului de finanțe:

1. Zona de frontieră cu Cehoslovacia se va considera în lungime de 15 km în loc de 6 km cît s-a fixat prin înstruțiunile anterioare.

2. Înăuntrul acestei zone de frontieră medicamentele introduse sau scoase din țară în mici cantități, pentru uzul personal al consumatorilor direcți, locuitori în părțile limitrofe frontierei, după rețete sau ordonanțe date de medic autorizat a exercita medicina pe teritoriul uneia din părțile contractante...

3. Pe lângă scutirea ce se acorda cultivatorilor pentru vitele și uneltele agricole și produsele lor la import sau export de pe teritoriile de la frontieră, se mai scuteau de taxe și obiectele de uz personal și mobilierul cultivatorilor.

În același timp se cerea efectuarea controlului vamal simultan spre a se evita contrabanda. Medicii veterinari care locuiau în apropierea frontierei și erau autorizați a da asistență sanitară puteau trece frontiera în acest scop cu condiția de a se supune prescripțiilor și legilor în vigoare în țara unde profesau. Ei trebuiau, de asemenea, să se supună controlului vamal.

Cu multă simpatie a relevat „Socialismul” lupta revoluționară a muncitorilor din Boemia care au reușit în decembrie 1920 să ocupe întreprinderile și gările din orașul industrial Golding. Clasa muncitoare din România s-a solidarizat cu lupta masei muncitoare cehe și a protestat împotriva represiunii sângeroase organizate de autoritățile burgheze cehoslovace. De asemenea, ziarul ceh „Pravo Lidu”, care se afla sub influența stângii partidului socialist, publica cu regularitate corespondențe din România. Din coloanele sale masele muncitoare cehoslovace au aflat despre tragicele evenimente din ziua de 13 decembrie 1918 când la București, din ordinul guvernului liberal și al regelui, s-a tras în muncitorii care demonstrau pentru pîine, pace și libertate.

Cu prilejul grevei generale din octombrie 1920, presa socialistă cehoslovacă a publicat corespondențe din România în care înfățișa pe larg situația grea, desfășurarea grevei generale, represiunea. Condamnînd măsurile reacționare luate de guvernul Averescu—Argetoianu împotriva muncitorilor greviști, ziarul „Pravo Lidu” arăta: Cu toate că de la terminarea grevei generale au trecut mai bine de 6 săptămîni, starea de asediu și cenzura continuă, ba guvernul a militarizat și toate administrațiile căilor ferate și tribunalele militare sînt în plină acțiune, sute de bărbați de încredere ai muncitorilor sînt în temnițe, iar familiile lor trăiesc în cea mai mare mizerie. Multe stabilimente de stat au fost închise și din cauza aceasta mii de muncitori au rămas în toul iernii fără muncă⁶⁰. Solidarizîndu-se cu lupta clasei muncitoare din România, ziarul sublinia că „Osîndirea socialiștilor este din punct de vedere juridic o monstruozitate...”⁶¹. „Socialismul în România nu e mort, viitorul e al lui...”. Greva generală a fost o piatră de încercare a clasei muncitoare române și este o învățătură pentru viitor⁶². Ziarul „Pravo Lidu” își exprima părerea că „ar fi bine ca din evenimentele românești să tragă învățăminte și proletariatul altor țări”⁶³.

Crearea partidelor comuniste în România și Cehoslovacia a influențat în sens pozitiv dezvoltarea legăturilor reciproce între mișcările muncitorești din cele două țări. „Rude Pravo”, organul de presă al Partidului Comunist Cehoslovac, a luat poziție împotriva arestării Congresului din mai 1921, de constituire al Partidului Comunist Român⁶⁴. Mobilizat de Partidul Comunist Cehoslovac, proletariatul din țara vecină a organizat acțiuni de protest împotriva procesului din „Dealul Spirii” înscenat congresiștilor, s-a solidarizat cu lupta clasei muncitoare române.

*

Concluzia principală care se desprinde din studiul relațiilor româno-cehoslovace este aceea că între România și Cehoslovacia nu au existat niciodată fricțiuni și probleme care să afecteze legăturile reciproce; dimpotrivă, de la început, și-au făcut apariția o serie de factori de ordin politic, economic și cultural care au stimulat legăturile de prietenie dintre cele două țări.

Încheierea Micii Înțelegeri și a convenției militare a fost corolarul lărgirii legăturilor româno-cehoslovace în perioada respectivă. Atît România cît și Cehoslovacia au continuat să promoveze schimburile economice și culturale, au intensificat relațiile politico-diplomatice în interesul consolidării prieteniei tradiționale dintre cele două popoare vecine. Această prietenie, a cărei bază trainică a fost pusă în anii 1918—1921, va urca noi trepte în dezvoltarea sa în anii următori prin multitudinea manifestărilor de solidaritate reciprocă a păturilor și categoriilor sociale largi din cele două țări.

Marele savant român, prieten devotat al poporului cehoslovac, Nicolae Iorga, spunea: să facem din România și Cehoslovacia „un loc în care să se strîngă totdeauna două mîini care s-au căutat de la început”⁶⁵.

FLOREA DRAGNE

⁶⁰ *Adevărul* din 11 mai 1921.

⁶¹ *Adevărul* din 26 aprilie 1921. Declarațiile lui Dvoracek, consilier de legație și însărcinat cu afaceri pentru comerțul extern al Cehoslovaciei.

⁶² *Socialismul* din 30 iunie 1919.

⁶³ Arh. M.A.E. fond 71/1914 E. 2. — 190; ziarul *Pravo Lidu* din 17 decembrie 1920.

⁶⁴ *Idem*.

⁶⁵ Discursul lui N. Iorga cu prilejul participării lui Ed. Beneș la ședința Camerei deputaților din 20 august 1920, în *Neamul Românesc* din 21 august 1920.

LES RELATIONS ROUMANO-TCHÉCOSLOVAQUES (1918—1921)

(Résumé)

Les documents de l'époque attestent que longtemps avant 1918, les roumains, les tchèques et les slovaques établirent d'étroits liens d'amitié basés sur le combat difficile et prolongé mené contre la monarchie d'Autriche-Hongrie.

Les événements du temps de la première guerre mondiale firent des roumains, des tchèques et des slovaques des collaborateurs intimes et dévoués. Pendant l'été et l'automne de l'année 1918, à Paris et à Londres, Masaryk, Beneš et d'autres personnalités politiques tchécoslovaques se trouvant en émigration et des représentants du Conseil National Roumain collaborèrent étroitement, pour dissiper l'idée soutenue par des représentants des grandes puissances de l'Entente que „le démembrement de l'Autriche-Hongrie produira de l'anarchie en Europe Centrale“. Dès lors furent ébauchés les projets de la politique que la Roumanie et la Tchécoslovaquie devaient mener après la guerre.

Les liens politiques amicaux entre les roumains et les tchécoslovaques acquirent un contenu plus profond au moment de la révolution nationale tchécoslovaque d'octobre 1918. La sympathie des soldats roumains de l'armée d'Autriche-Hongrie vis-à-vis des tchèques et des slovaques se transforma, pendant les jours mémorables de la révolution, en des actes concrets d'appui à la lutte de libération nationale du peuple tchécoslovaque.

Pendant les années d'après-guerre, les relations roumano-tchécoslovaques continuèrent à connaître un développement multilatéral. Entre la Roumanie et la Tchécoslovaquie furent jetées les fondements des relations commerciales, furent développées des relations culturelles et politiques. Les pourparlers entre les deux Etats furent prédominés, en général, par leur ancienne sympathie réciproque et par une amitié cordiale, manifestée sous une multitude de formes.

La conclusion de la Petite Entente et de la convention militaire, en août 1929, constitua le corolaire de l'élargissement des relations roumano-tchécoslovaques, pendant la période 1918—1921.

Entre la politique étrangère de la Roumanie et celle de la Tchécoslovaquie existaient aussi des différences issues des conditions spécifiques de chacune d'elles. Mais ces différences n'étaient pas de nature à éloigner ces deux pays. L'essentiel dans leur politique étrangère c'était que l'un et l'autre cherchaient des moyens pour écarter le danger d'une guerre au centre et au sud-est de l'Europe. L'un et l'autre désiraient maintenir le statu-quo territorial, se défendre en commun contre la politique de révision des frontières promue par les milieux revanchards. Aussi bien la Roumanie que la Tchécoslovaquie avaient l'intérêt vital de promouvoir une politique étrangère constructive, de défense et de consolidation de la paix, leur permettant de refaire leurs économies nationales détruites par la guerre.

On signa le Traité d'alliance défensive, la convention militaire et l'accord économique entre la Roumanie et la Tchécoslovaquie. La convention commerciale était fondée sur la clause de la nation la plus favorisée.

Au cours de ces années eurent lieu les premières actions de solidarité des mouvements socialistes des deux pays. La création des partis communistes en Roumanie et en Tchécoslovaquie influença positivement le développement des liens entre les mouvements ouvriers, qui s'accordèrent un appui mutuel à l'occasion de diverses actions.

Pendant les années qui suivirent, la Roumanie et la Tchécoslovaquie continuèrent à promouvoir des échanges économiques et culturels, intensifièrent leurs relations politiques et diplomatiques dans l'intérêt de la consolidation de l'amitié traditionnelle entre les deux peuples voisins.